

## LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-10-26

**Närvarande:** F.d. justitierådet Inga-Lill Askersjö samt justitieråden Jonas Malmberg och Anders Perklev

### **Stärkt brottsbekämpning genom särskilda provokativa åtgärder**

Enligt en lagrådsremiss den 3 september 2026 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om särskilda provokativa åtgärder,
2. lag om fiktiva fordonsuppgifter,
3. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kansliråden Moa Pettersson och Sara Skogh.

Förslagen föranleder följande yttrande.

### Förslaget till lag om särskilda provocativa åtgärder

#### *Allmänna utgångspunkter*

Den föreslagna lagen reglerar användning av vissa former av provocativa åtgärder i brottsutredande verksamhet. Genom lagförslaget skapas även ett lagligt stöd för att använda fiktiva barnpornografiska bilder i samband med vissa provocativa åtgärder.

Lagen omfattar endast s.k. särskilda provocativa åtgärder, dvs. provocativa åtgärder som kan leda till att någon förmås att begå ett brott. Enligt remissen är det dessa fall som från rättssäkerhetssynpunkt framstår som mest problematiska.

Syftet med lagförslaget är i första hand att tydligt reglera förutsättningarna för polisen att få vidta särskilda provocativa åtgärder och därigenom bidra till ökad rättssäkerhet och förutsägbarhet. En tydlig reglering ska även minska risken att åtgärderna används på ett olämpligt eller felaktigt sätt.

Det finns inte något förbud i lagstiftningen mot att använda provocativa åtgärder för att få fram bevisning om misstänkt brottslighet. Sådana åtgärder har använts sedan lång tid. I remissen anförs emellertid att det hos de brottsbekämpande myndigheterna råder osäkerhet om vad som gäller, vilket bedöms kunna leda till omotiverad återhållsamhet med att använda åtgärderna, men även medföra risk för oavsiktliga övertramp. Lagförslaget syftar bland annat till att motverka denna osäkerhet.

I lagrådsremissen redovisas inte några exempel på fall där användningen av provokativa åtgärder har bedömts otillåten eller där den som utfört provokationen har åtalats för brott. Den fråga som främst har behandlats i praxis är i vilka fall den som är föremålet för en provokativ åtgärd kan dömas för det framprovocerade brottet. I den delen föreslås dock inte någon reglering. Inte heller föreslås någon uttrycklig reglering av i vilken utsträckning en provokatör får begå brottsliga gärningar inom ramen för en provokativ åtgärd.

Särskilda provokativa åtgärder får enligt förslaget vidtas endast med stöd av lagen. Det innebär bland annat att en sådan åtgärd bara får beslutas av åklagare inom ramen för en förundersökning samt att den bara får vidtas för att få fram bevisning om vissa typer av brott och endast om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Andra provokativa åtgärder omfattas inte av lagen. Någon särskild reglering av sådana åtgärder finns inte och tillåtligheten av åtgärderna får liksom hittills bedömas med utgångspunkt i vad som kan beskrivas som allmänna principer för polisingripanden.

Om förslaget genomförs innebär det att det kommer att finnas fyra kategorier av provokativa åtgärder.

1. Åtgärder som omfattas av lagens tillämpningsområde och som uppfyller de krav som ställs där. Sådana åtgärder får med förslaget ett tydligt lagstöd.
2. Åtgärder som omfattas av lagens tillämpningsområde men som inte möter de krav som ställs där, t.ex. när det gäller allvaret hos den misstänkta brottsligheten. Förslaget får uppfattas så att dessa åtgärder blir otillåtna, även om de skulle vara tillåtna idag. Det framgår dock inte vilken rättsföljd som utlöses av att en otillåten åtgärd vidtas.

3. Åtgärder som inte omfattas av lagens tillämpningsområde och som är tillåtna idag. Av remissen framgår att sådana åtgärder även fortsättningsvis ska kunna vidtas men utan uttryckligt stöd i lag.
4. Åtgärder som inte omfattas av lagens tillämpningsområde och som inte anses tillåtna idag eftersom de strider mot allmänna principer eller mot någon uttrycklig regel.

Lagrådet vill framhålla att det inte är okomplicerat att på detta sätt endast delvis lagreglera ett tidigare oreglerat område.

Samtidigt som tydligt lagstöd erhålls för vissa åtgärder tillskapas nya gränsdragningar som behöver beaktas i rättstillämpningen. Vidare kan det inte uteslutas att den föreslagna lagstiftningen kan komma att påverka användningen av provokativa åtgärder även utanför det reglerade området, på så sätt att åtgärder som inte har ett uttryckligt lagstöd i större utsträckning betraktas som otillåtna.

Det kan också ifrågasättas om rekvisitet "kan leda till att någon förmås att begå ett brott" är lämpligt att använda för att avgränsa lagens tillämpningsområde. Avgränsningen bygger på att det görs en bedömning av den sannolika effekten av en viss åtgärd, som inte alltid låter sig göras. Innebörden av begreppet förmå är inte heller helt entydig. Som begreppet tillämpas i annan lagstiftning och rättspraxis krävs en ganska låg grad av påverkan för att en person ska anses ha förmåtts till en handling (se t.ex. "Narkotikaannonsen" NJA 2026 s. 93). Det kan leda till att även åtgärder som inte är avsedda att utgöra provokationer men som riskerar att få en sådan effekt kan komma att omfattas av lagens tillämpningsområde.

Svårigheterna att avgöra om en viss åtgärd faller inom lagens tillämpningsområde illustreras av den exemplifierande uppräkningsav 18 tänkbara situationer i författningskommentaren till 1 §. Behovet

av att ange ett så stort antal exempel talar för att gränsdragningsproblematiken kommer att bli påtaglig vid tillämpningen. Lagrådet återkommer till innehållet i exemplen.

Sammantaget bedömer Lagrådet att det är högst tveksamt om den föreslagna lagen tillgodoser syftet att åstadkomma en tydligare reglering av när provocativa åtgärder får användas.

Härutöver innebär avgränsningen att vissa provocativa åtgärder som kan vara mycket ingripande för den enskilde och även väcka starka betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt – men som enbart syftar till att få fram bevisning om brott – faller utanför det reglerade området (jfr t.ex. omständigheterna i NJA 2011 s. 638). Det kan därför även ifrågasättas om den föreslagna avgränsningen är ändamålsenlig i förhållande till syftet att fånga upp de former av provocativa åtgärder som framstår som särskilt problematiska från rättssäkerhetssynpunkt.

Lagrrådet avstyrker inte att den föreslagna lagen införs om den bedöms nödvändig för att undanröja den osäkerhet som de brottsbekämpande myndigheterna uppfattar när det gäller att genomföra motiverade provocativa åtgärder. Utifrån vad som anförs i remissen framstår det dock inte som tydligt att ett rättsligt behov av den nya lagen föreligger, utom såvitt avser användning av fiktiva barnpornografiska bilder.

Det bör därför i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägas om nyttan med förslaget uppväger de nackdelar – även från brottsbekämpningssynpunkt – som kan vara förenade med att införa regleringen såsom den har kommit att avgränsas och utformas i förslaget.

När det gäller 6 § som avser möjligheten att använda en fiktiv barnpornografisk bild vid särskilda provocativa åtgärder står det klart

att denna möjlighet saknas idag. Förslaget är också utformat så att lagen kan antas tillgodose syftet att polisen ska kunna få tillgång till vissa slutna forum på internet där sexuella övergrepp begås och skildras. Det framstår dock som okomplicerat att bryta ut bestämmelserna i denna del av lagen och ta in dem i någon annan befintlig lag.

Bestämmelserna behöver i så fall inte knytas till begreppet särskilda provokativa åtgärder utan det bör vara tillräckligt att användningen sker i en förundersökning efter beslut av åklagare. En fördel med en sådan avgränsning är att bilderna då kan användas även när det primära syftet är att avbryta ett pågående eller förestående övergrepp och inte endast för att få fram bevisning om brott.

Om förslaget ska genomföras i dess helhet har Lagrådet de synpunkter på de enskilda paragraferna som framgår nedan.

## 1 §

### *Vad reglerar paragrafen?*

Paragrafen är skriven som en definition av vad som avses med särskilda provokativa åtgärder. Emellertid är författningskommentaren utformad som att bestämmelsen har andra funktioner.

En stor del av författningskommentaren behandlar vilka åtgärder som omfattas av lagen, varvid det framgår att lagen bara är tillämplig på särskilda provokativa åtgärder och att andra provokativa åtgärder inte omfattas av lagen. Uttalandena tyder på att paragrafen är avsedd att reglera lagens tillämpningsområde.

I författningskommentaren finns även uttalanden om när särskilda provokativa åtgärder får användas. Bland annat sägs att åtgärderna

ska syfta till att få fram bevisning om brott och att det kravet innebär att åtgärderna endast får användas när det finns skäl som talar för att de kan leda till ett för utredningen gynnsamt resultat. Dessa uttalanden tyder på att paragrafen ger uttryck för utgångspunkten att särskilda provokativa åtgärder bara får användas med stöd av den föreslagna lagen.

Otydligheten kan åtgärdas genom att paragrafen får rubriken "Lagens tillämpningsområde" och ett första stycke som anger att lagen är tillämplig på särskilda provokativa åtgärder.

Det blir då tydligt att definitionens funktion är att dra gränsen mellan särskilda provokativa åtgärder (som omfattas av lagen) och andra provokativa åtgärder (som inte omfattas av lagen).

Utgångspunkten att särskilda provokativa åtgärder bara får användas med stöd av den föreslagna lagen bör komma till tydligt uttryck i 2 § (se nedan).

### *Definitionens närmare innehåll*

Den centrala funktionen med definitionen är alltså att avgöra vilka provokativa åtgärder som omfattas av lagen. I paragrafen definieras särskilda provokativa åtgärder som åtgärder vilka

1. vidtas för att få fram bevisning om brott och
2. som kan leda till att någon förmås att begå ett brott.

I definitionen används alltså ordet brott två gånger, först avseende ett redan begånget brott och sedan för det brott som någon ska förmås att begå. Att det är fråga om två olika brott bör framgå av lagtexten, lämpligen genom att det begångna brottet betecknas som ett misstänkt brott.

Kravet på att en åtgärd vidtas för att "få fram bevisning om brott" ingår som ett led i definitionen av särskilda provokativa åtgärder, och har inte utformats som en förutsättning för att särskilda provokativa åtgärder ska vara tillåtna.

Definitionens utformning innebär alltså att åtgärder som syftar till att hindra att brott begås eller att ett pågående brott avbryts inte omfattas av lagen, även om åtgärden kan leda till att någon förmås att begå ett brott. Tillåtligheten av en sådan åtgärd ska i stället bedömas enligt allmänna principer för polisingripanden.

Det framgår inte klart av lagrådsremissen varför sådana åtgärder ska uteslutas från lagens tillämpningsområde. Enligt Lagrådet behöver det i den fortsatta beredningen tydliggöras varför lagen inte ska tillämpas på provokativa åtgärder som inte vidtas för att få fram bevisning om brott.

Vidare är lagen bara tillämplig på åtgärder som "kan leda till att någon förmås att begå ett brott".

Av författningskommentaren framgår att uttrycket "kan leda till" omfattar både åtgärder som syftar till att någon ska begå ett brott och åtgärder som riskerar att leda till att någon begår ett brott. Samtidigt sägs i författningskommentaren att uttrycket "förmå" inte innefattar alla åtgärder som kan leda till att ett brott begås, utan bara åtgärder som innefattar ett försök att påverka den utsattes handlande.

Det som anges i kommentaren skapar osäkerhet om innebörden av bestämmelsen. Tanken synes vara att det inte ska krävas något syfte att påverka, men att det heller inte är tillräckligt att det finns endast en liten risk att åtgärden påverkar den provocerades agerande.

Enligt Lagrådet bör det övervägas att i lagtexten ersätta "kan leda till" med "ägnade att medföra", som tydligt markerar att åtgärden typiskt

sett får vissa effekter. Uttrycket kan visserligen uppfattas som lite ålderdomligt, men är vanligt i lagtext.

I författningskommentaren ges 18 exempel som ska visa var gränsen går mellan åtgärder som kan leda till att någon förmås att begå ett brott och åtgärder som inte har denna effekt. Exempelen ska alltså illustrera fall som omfattas av lagen och fall som inte gör det, och därmed om tillåtligheten av åtgärderna ska bedömas enligt lagen eller enligt allmänna principer för polisingripanden.

Utformningen av exemplen bör ses över. Lagrådet noterar att exemplen inte tydligt utgår från att åtgärden syftar till att utreda ett redan begånget brott. Detta skapar osäkerhet om åtgärden omfattas av lagen. Det gäller särskilt de sex sista exemplen som anges vara exempel på åtgärder ”som, i regel, leder eller kan leda till att någon förmås att begå ett brott och som därmed kan omfattas av lagen.”

*Straffrihet för provokatören och gränser för vilka särskilda provokativa åtgärder som får vidtas*

I författningskommentaren till 1 § finns i ett stycke vissa uttalanden om att paragrafen tillsammans med 2–6 §§ ger en provokatör – främst en polis – uttryckligt lagstöd för att använda åtgärder som objektivt sett kan utgöra olika former av brott på förstadiet eller medverkansbrott, såsom förberedelse, stämpling eller medhjälp till brott. Det framhålls att det i regel inte finns något utrymme för provokatören att vidta åtgärder som innebär att han eller hon begår ett självständigt brott. Undantag från denna utgångspunkt kan dock tänkas avseende gärningar som är kriminaliserade på ett mycket tidigt stadium, motsvarande ett osjälvständigt brott, och som är ett steg på vägen mot ett allvarigare brott eller där syftet är att tillgodogöra sig vinster från brott.

Uttalandena synes ta sikte på två skilda frågor. Den första avser provokatörens straffrättsliga ansvar.

Av lagrådsremissen framgår att regeringen gör bedömningen att någon särskild bestämmelse inte behöver införas om provokatörens straffrättsliga ansvar, eftersom åtgärder som genomförs enligt regleringen om särskilda provokativa åtgärder inte kan medföra straffrättsligt ansvar.

Mot bakgrund av att provokatörens straffrättsliga ansvar inte regleras i lagförslaget är det enligt Lagrådets mening direkt olämpligt att regeringen i författningskommentaren uttalar sig i frågan. Uttalandena är hur som helst inte bindande för rättstillämpningen.

De nyss återgivna uttalandena i författningskommentaren avser därutöver att ange vissa gränser för vilka åtgärder åklagaren får besluta att provokatören ska få vidta. Åklagaren ska få besluta om åtgärder som objektivt sett kan utgöra olika former av brott på förstadiet eller medverkansbrott, men som utgångspunkt inte åtgärder som innebär att provokatören ska begå ett självständigt brott. Detta följer enligt vad som anges av den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt den föreslagna 7 § och uttalandet hör därmed inte hemma under förevarande paragraf.

### *Lagtextens utformning*

Mot bakgrund av vad som sagts ovan föreslår Lagrådet att paragrafen får följande lydelse.

#### Lagens tillämpningsområde

Denna lag är tillämplig på särskilda provokativa åtgärder.

Med särskilda provokativa åtgärder avses i denna lag åtgärder som vidtas för att få fram bevisning om ett misstänkt brott och som är ägnade att leda till att någon förmås att begå ett brott.

## 2 §

Enligt författningskommentaren innehåller paragrafen grundläggande förutsättningar för att särskilda provokativa åtgärder ska få användas. Att detta är innebörden av bestämmelsen framgår dock inte tydligt av ordalydelsen. Innebörden kan tydliggöras genom att ordet "endast" läggs till bestämmelsen.

## 4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när särskilda provokativa åtgärder får användas i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för vissa brott. Åtgärderna i 3 § får användas mot den som skäligen misstänks för vissa brott. Brotten som räknas upp i punkterna 2–7 i *första stycket* i förevarande paragraf är desamma som i 3 § 2–7 förutom grovt sexuellt ofredande, grovt sexuellt övergrepp mot barn och grovt barnpornografibrott.

Regleringen skulle bli mer överskådlig och skillnaderna mellan paragraferna klarare framgå om det i förevarande paragraf hänvisas till brotten i 3 § i de fall brotten är desamma.

Lagrådet föreslår att punkterna 2–5 i första stycket ges följande lydelse.

2. brott som anges i 3 § 2–8,
3. grovt sexuellt ofredande mot en person som inte har fyllt arton år, grovt sexuellt övergrepp mot barn och grovt barnpornografibrott enligt 6 kap. 2 § tredje stycket, 6 § tredje stycket och 10 a § sjätte stycket brottsbalken,
4. straffbart försök, eller straffbar förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1–3,
5. ett annat brott än som avses i 1–4, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år, eller

Som en följd av detta ska punkt 9 omnumreras till 6.

Enligt *andra* stycket får särskilda provokativa åtgärder enligt paragrafen endast genomföras mot någon som det finns anledning

att anta är gärningsman, har medverkat till brottet eller brotten eller står i förbindelse med gärningsmannen i anledning av gärningsmannens brottsliga verksamhet.

Det framgår inte tydligt om med "medverkat" endast avses sådan medverkan som är straffbar enligt 23 kap. 4 § brottsbalken eller om avsikten är att rekvisitet ska ha en vidare innebörd. I det senare fallet bör bestämmelsen omformuleras.

#### *Särskilda provokativa åtgärder mot barn enligt andra stycket*

Av skäl som anförs under förslaget till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare bör frågan om det ska vara möjligt att rikta provokativa åtgärder mot barn som inte själva är misstänkta för brott uppmärksammas och övervägas i det fortsatta beredningsarbetet.

#### 5 §

Paragrafen reglerar i vilka fall Säkerhetspolisen får använda särskilda provokativa åtgärder.

Av inledningen av första stycket framgår inte helt tydligt hur paragrafen förhåller sig till 3 §. Ordet "även" bör därför bytas ut mot "utöver vad som följer av 3 §".

Enligt punkt 12 får särskilda provokativa åtgärder användas mot den som är skäligen misstänkt för brott som riktas mot någon vars personskydd Säkerhetspolisen ansvarar för eller någon närstående till honom eller henne.

Punkten avviker systematiskt från övriga bestämmelser i lagen på så sätt att det inte anges någon nedre gräns för allvaret hos de brott som får läggas till grund för att besluta om särskilda provokativa åtgärder i dessa fall. En sådan åtgärd skulle alltså kunna användas

vid utredning även av helt ringa brott och brott som helt saknar samband med att brottsoffret har personskydd. Det har inte framkommit något som skulle kunna motivera ett så vidsträckt tillämpningsområde med avseende på brott som riktas mot just denna kategori av personer. Punkten bör därför utgå.

Av inledningen till andra stycket framgår inte helt tydligt hur paragrafen förhåller sig till 4 §. Ordet "också" bör därför bytas ut mot "utöver vad som följer av 4 §".

## 6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som gör det möjligt för Polismyndigheten att framställa och dela en fiktiv barnpornografisk bild. Eftersom paragrafen kompletterar bestämmelserna i 3 och 4 §§ är det lämpligt att den placeras i direkt anslutning till dessa paragrafer och före 5 § som reglerar Säkerhetspolisens åtgärder.

## 7 §

I paragrafen anges generella förutsättningar för att tillstånd till särskilda provokativa åtgärder ska kunna meddelas. Tillsammans med 2 § innehåller den alltså de grundläggande förutsättningarna som måste föreligga för att provokativa åtgärder ska få användas. Paragrafen bör därför ges en central placering i lagen under rubriken "Förutsättningarna för att använda särskilda provokativa åtgärder" och omformuleras med 2 § som förebild. Paragrafen bör ges följande lydelse.

Särskilda provokativa åtgärder får användas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden avser eller för något annat motstående intresse.

Åtgärderna får inte användas om det innebär en risk för någons liv eller hälsa.

## 8 §

I paragrafen anges att frågor om tillstånd till särskilda provokativa åtgärder prövas av åklagare.

Lagrådet utgår från att avsikten är att det är åklagare som ska besluta om tillstånd för att vidta åtgärder som avses i förslaget 3–6 §§ och att det alltså är åklagaren som ska besluta att Säkerhetspolisen ska få använda särskilda provokativa åtgärder (5 §) respektive att Polismyndigheten ska få t.ex. framställa en fiktiv pornografisk bild av barn (6 §). Genom att lagtexten i dessa två paragrafer talar om att Säkerhetspolisen respektive Polismyndigheten "får" vidta de åtgärder som avses i paragraferna skulle dessa – isolerat – kunna uppfattas som att beslut av åklagare inte är nödvändigt (jfr utformningen av 3 § och 4 § där passiv form används: åtgärder får användas). Det bör i vart fall i författningskommentaren förtydligas att Säkerhetspolisen och Polismyndigheten får vidta åtgärder enligt 5 § och 6 § endast efter beslut av åklagare.

Författningskommentaren innehåller inte några närmare anvisningar om hur ett beslut om tillstånd ska utformas. Det får förutsättas att ett sådant beslut klart ska ange vem som ska genomföra provokationen, och så långt det är möjligt även tid och plats för genomförandet.

För att förtydliga att åklagaren inte kan ge generella eller oprecisa tillstånd att använda särskilda provokativa åtgärder bör det i lagtexten anges att frågor om tillstånd till "en särskild provokativ åtgärd" prövas av åklagare. I övrigt bör bestämmelser om hur ett beslut om tillstånd ska utformas införas i förordning.

## 9 §

Enligt paragrafen ska beslut och åtgärder som rör provokativa åtgärder dokumenteras.

Bestämmelser om dokumentation av åtgärder och beslut under en förundersökning finns i förundersökningskungörelsen (1947:94). Lagrådet har ingenting att erinra mot att dokumentationsskyldigheten slås fast i lag. Det framstår dock som lämpligt att även införa en reglering i förundersökningskungörelsen på motsvarande sätt som gäller för tvångsmedel.

I lagrådsremissen avsnitt 5.11 anges att det inte finns skäl att införa krav på underrättelse till den som varit utsatt för en provokativ åtgärd. Lagrådet har i och för sig inget att invända mot bedömningen att det inte behövs någon särskild reglering i lag om detta. Lagrådet vill dock framhålla att det även utan en sådan reglering är ett oeftergivligt krav att den misstänkte som har blivit föremål för en provokativ åtgärd blir informerad om åtgärden och därigenom kan utföra sitt försvar. Informationen bör lämnas i enlighet med vad som följer av 23 kap. 18 § rättegångsbalken.

### Förslaget till lag om fiktiva fordonsuppgifter

#### Allmänt

Den föreslagna lagen ska ge vissa myndigheter möjlighet att skapa fiktiva fordonsuppgifter som ska föras in i statliga register, framför allt i vägtrafikregistret. Lagen syftar till att underlätta för brottsbekämpande myndigheter att kunna använda fordon som inte kan kopplas till myndigheten. De fiktiva uppgifterna avser bland annat uppgifter om fordonet, dess ägare och om försäkring.

I lagstiftningen finns ett stort antal regler som innebär att ägaren till ett fordon ska ansvara för fordonet och dess användning. Till exempel är fordonets ägare i många fall skyldig att betala olika skatter och avgifter som är kopplade till fordonet.

Regler om registrering av fordon har funnits länge. En central funktion med obligatorisk registrering av fordon är att göra det praktiskt möjligt att utkräva det ansvar som åligger ägaren av ett fordon.

Det direkta syftet med den föreslagna lagen är att göra det svårt att identifiera vem som äger det aktuella fordonet. I lagrådsremissen berörs inte närmare hur lagförslaget kommer att påverka möjligheten att kräva ut ansvar av ägaren. Av remissen framgår endast att avsikten är att polismyndigheten ska ha ett övergripande ansvar för att samordna frågor som rör fiktiva fordonsuppgifter. Det förutsätts även att berörda myndigheter ska samarbeta med varandra och med berörda privata aktörer.

Från ett rättighetsperspektiv finns anledning att belysa hur lagförslaget påverkar enskildas möjligheter att göra gällande den rätt de kan ha gentemot fordonets ägare enligt olika lagar. Det praktiskt mest väsentliga exemplet är ersättning för trafikskador.

Enligt trafikskadelagen (1975:1410) betalas trafikskadeersättning för person- eller sakskada som uppkommer i följd av trafik med motordrivet fordon. Ägaren till ett motordrivet fordon är skyldig att ha en trafikförsäkring ur vilken trafikskadeersättning betalas. Staten är inte skyldig att hålla trafikförsäkring, men svarar för den trafikskadeersättning som skulle ha utgått om försäkring hade funnits (3 och 15 §§).

Reglerna i trafikskadelagen innebär att t.ex. en cyklist eller gångtrafikanter som blir påkörd av ett fordon kan ha rätt till trafikskadeersättning från den försäkringsgivare som svarar för fordonets trafikförsäkring eller av staten. Detsamma gäller om fordonet, när det är i trafik, har skadat en parkerad bil eller annan egendom.

För att den som drabbats av en sådan trafikskada ska kunna göra gällande sin rätt är det av central betydelse att den skadelidande kan få fram information om vilket försäkringsbolag – eller i förekommande fall staten – som ansvarar för att betala trafikskadeersättning för ett visst fordon.

Det framgår inte av lagrådsremissen hur detta ska gå till när det gäller ett fordon med fiktiva fordonsuppgifter. Och man kan inte utgå från att den som framför ett fordon med fiktiva fordonsuppgifter alltid märker om han eller hon orsakar en trafikskada och ger sig till känna.

Enligt Lagrådets mening bör lagförslaget inte antas innan det har klarlagts hur förslaget påverkar enskildas möjligheter att göra gällande den rätt de kan ha gentemot en försäkringsgivare eller fordonets ägare enligt olika lagar och vilka åtgärder som behövs för att säkerställa att enskildas civila rättigheter ska kunna göras gällande.

När det gäller de enskilda paragraferna har Lagrådet de synpunkter som framgår nedan.

### 3 §

I paragrafen anges förutsättningarna för att ett beslut om fiktiv fordonsuppgift ska få meddelas. Ett beslut om fiktiv fordonsuppgift får enligt punkt 1 meddelas om "en sådan uppgift" är nödvändig för att beslutade eller förutsedda åtgärder inom verksamhet som myndigheten bedriver inte ska röjas. Ordalydelsen ger intryck av att beslutet endast allmänt ska ange att fiktiva fordonsuppgifter får användas, inte exakt vilka uppgifter som ska föras in i registren. Vid föredragningen har klargjorts att det inte är avsikten, utan att de fiktiva uppgifterna ska framgå av beslutet. Det skulle tydligare framgå om de fiktiva fordonsuppgifterna anges i bestämd form. Orden "en sådan uppgift..." bör därför ersättas med "uppgifterna...".

Motsvarande ändringar bör övervägas i 4, 5, 6 och 7 §§.

Förslaget till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

*Allmänna utgångspunkter när det gäller användningen av särskilda provokativa åtgärder mot barn*

En utgångspunkt i lagrådsremissen är att särskilda provokativa åtgärder ska få användas mot barn i åldersgruppen 15–17 år på samma sätt som gäller för vuxna. I den föreslagna nya lagen om särskilda provokativa åtgärder finns alltså inga särregler för denna grupp.

Den som begått brott innan han eller hon fyllt 15 (eller i vissa allvarliga fall 14) år får inte dömas till påföljd. En förundersökning får därför inte inledas för att utreda ett misstänkt sådant brott och det kan därmed inte komma i fråga att direkt med stöd av den föreslagna nya lagen vidta särskilda provokativa åtgärder för att utreda brottet (jfr förslagets 2 §).

I stället kan en åklagare i vissa fall inleda en utredning om någon kan misstänkas för att före femton års ålder ha begått vissa allvarligare brott. En sådan utredning kan leda till en s.k. bevistalan. Om en utredning av detta slag har inletts ska särskilda provokativa åtgärder få användas vid mycket allvarliga brott. I lagrådsremissen görs bedömningen att förslaget inte strider mot barnkonventionen.

Lagrådet har inga övergripande synpunkter på förslaget om när särskilda provokativa åtgärder ska få användas mot barn som misstänks för brott. (När det gäller utformningen av förslaget se nedan.)

Lagrådet vill dock påpeka att provokativa åtgärder enligt förslaget i vissa fall får riktas mot någon som inte är misstänkt för att ha begått ett brott för att utreda om någon annan har begått ett brott (se 4 § andra stycket i den föreslagna nya lagen). Så är bland annat fallet om den provocerade "står i förbindelse med gärningsmannen i anledning av gärningsmannens brottsliga verksamhet". Lagtexten medger att särskilda provokativa åtgärder i sådana fall riktas mot barn. Denna konsekvens av lagtextens lydelse berörs dock inte i lagrådsremissen.

Enligt Lagrådet är det i ljuset av barnkonventionens princip om barnets bästa tveksamt om en sådan tillämpning ska vara möjlig. Frågan bör uppmärksammas och övervägas i det fortsatta beredningsarbetet.

### 36 n §

I paragrafen regleras i vilken utsträckning särskilda provokativa åtgärder får användas mot någon som är skäligen misstänkt för att före femton års ålder ha begått brott. Av författningskommentaren framgår att avsikten är att bestämmelsen bara är tillämplig när en utredning enligt 31 § LUL har inletts.

Lagtexten bör förtydligas på så sätt att det framgår att den syftar till att reglera möjligheten att vidta särskilda provokativa åtgärder vid en § 31-utredning. Med ett sådant förtydligande behöver det inte i lagtexten anges att det aktuella brottet ska ha begåtts före femton års ålder, eftersom § 31-utredningar bara avser sådana brott.

Det kan vidare vara lämpligt att i ett särskilt stycke erinra om att lagen om särskilda provokativa åtgärder gäller vid tillämpningen av paragrafen (jfr 36 g § LUL).

Mot bakgrund härav kan följande utformning av paragrafen övervägas.

Särskilda provokativa åtgärder får användas vid en sådan utredning som avses i 31 § i syfte att utreda om den som utredningen avser skäligen kan misstänkas ha begått

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år,

[...]

10. ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år.

Vid tillämpningen av denna paragraf gäller lagen (2027:000) om särskilda provokativa åtgärder.

#### Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.